

Η παιδαγωγική γλώσσα
της Εκκλησίας μας
και η προσέγγισή της
από τα παιδιά

● Του Αλέξανδρου Ταπάκη

Θεολόγου-Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης

1 **Ελληνική γλώσσα και ευαγγέλιο**

Η ελληνική γλώσσα έχει το θείο προνόμιο από όλες τις άλλες γλώσσες του κόσμου να αποτελεί τη γλώσσα, στην οποία γράφτηκε απευθείας το μεγαλύτερο μέρος της **θείας αποκαλύψεως** και στη συνέχεια το μεγαλύτερο μέρος από **τα έργα των Πατέρων** της Εκκλησίας. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης, π.χ. αρχίζει το ευαγγέλιό του με την ελληνική φιλοσοφική διδασκαλία «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*». Σε καμιά άλλη γλώσσα δεν θα μπορούσε να καταγραφεί με τόση ωραιότητα ο λόγος του Θεού. Καμιά άλλη γλώσσα δεν εξαγιάστηκε όσο η ελληνική, γιατί είχε το προνόμιο αυτή να είναι η πρώτη γλώσσα, που αποτύπωσε το λόγο του Θεού.

Η γλώσσα της Αγία Γραφής (της Παλαιάς Διαθήκης των Ο' και όλης σχεδόν της Καινής Διαθήκης) είναι η ελληνική. Αλλά και όσον αφορά τη θεία λατρεία η ελληνική γλώσσα είναι «η πιο εκθαμβωτικά μεταμορφωμένη μέσα στο άκτιστο φως», η πιο εξαγιασμένη, η πιο μυσταγωγική και χαρισματούχα. (Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 4, σελ. 573, 574).

Η ωραιότητα της ελληνικής γλώσσας θαυμάζεται και διακηρύσσεται από πολλούς γλωσσολόγους. Αυτοί, λοιπόν, διαπιστώνουν ότι η ελληνική γλώσσα γράφεται και μιλιέται για 4000 χρόνια. Είναι η γλώσσα, στην οποία γράφτηκαν τα αθάνατα έπη του Ομήρου, οι λόγοι του Πλάτωνα, οι ιδέες του Αριστοτέλη, η ιστορία του Θουκυδίδη, η λογοτεχνία των τραγικών ποιητών και τόσα άλλα έργα, που μένουν αθάνατα. Αυτή, λοιπόν, η γλώσσα ευτύχησε να αποδώσει και τα ουράνια διδάγματα της Αγάπης, **τον ευαγγελικό λόγο του Κυρίου και τα έργα των Αποστόλων**. Και αυτό δεν μπορεί να είναι τυχαίο, γιατί η ελληνική γλώσσα διαθέτει το πλουσιότερο λεξιλόγιο

του κόσμου και διακρίνεται για τη γλαφυρότητα και τη μουσικότητά της.

2 **Η γλώσσα της Εκκλησίας**

Η γλώσσα της Εκκλησίας μας αποτελεί μια καθαρή προέκταση του λόγου του Θεού, που είναι αποταμιευμένος μέσα **στην Αγία Γραφή**. Σύμφωνα με τη διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας η Αγία Γραφή είναι **ο ίδιος ο Χριστός**, ο Υιός και Λόγος του Θεού, «*δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο*». Η γλώσσα της Εκκλησίας είναι μια γλώσσα, που πηγάζει, τρέφεται και αναπτύσσεται από την Αγία Γραφή.

Στη συνέχεια η **λατρευτική γλώσσα της Εκκλησίας** μας αποτυπώθηκε με την αρχαία ελληνική γλώσσα. Η γλώσσα, με την οποία εκφράζεται στο λειτουργικό τομέα η Ορθόδοξη Εκκλησία, αποτελεί μια μυστική ένωση των μελών της με τον **ενανθρωπήσαντα Λόγο του θεού** (Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 4, σελ. 572).

Η λειτουργική γλώσσα της Εκκλησίας μας πηγάζει **από την Αγία Γραφή**. Οι λόγοι της λατρείας μας είναι ζυμωμένοι με τον πλούτο των αληθειών και των αισθητικών αξιών της Γραφής, οι οποίες έχουν ως στόχο να αναγάγουν τους πιστούς σε ουράνια φορά και πνευματικά ύψη.

Ακόμα και στους ανθρώπους, που δεν έχουν πίστη, **το κάλλος της γλώσσας και η μυσταγωγία της ορθόδοξης λειτουργικής ζωής** είναι αντιληπτά, και αποτελούν σημείο έλξης και θαυμασμού. Μπορεί κανείς να πει ότι η ωραιότητα και η κατάνυξη αυτή αποτελεί μια πρόγευση της ουράνιας βασιλείας του Θεού. Η λατρεία και η γλώσσα της ενέχει τη μακαριότητα της άνω ζωής, το άκτιστο φως της θείας ενέργειας.

Η λειτουργική λοιπόν γλώσσα είναι ένα σύνολο νοημάτων και λέξεων, που περιέχουν

και ακτινοβολούν **την αλήθεια και το κάλλος της αιώνιας ζωής** μέσα από τον αγώνα του ανθρώπου για τελείωση. Οι λέξεις της λατρευτικής γλώσσας φέρουν μέσα τους το φως εκείνης της ζωής, που καλούμαστε να κερδίσουμε από εδώ στη γη με τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Πολλές μάλιστα λέξεις της λειτουργικής γλώσσας συναντώνται και στην Αγία Γραφή.

3 Σχέσεις με την αρχαία ελληνική γραμματεία

Η λατρευτική γλώσσα της Εκκλησίας μας πήρε πολλά στοιχεία από τη λατρευτική γλώσσα της αρχαίας Ελλάδας. Τα χορικά έζησαν μέσα στους αιώνες και οι αντίλαλοί τους είναι οι βυζαντινές ποιητικές συνθέσεις. Ο ανεπανάληπτος Ακάθιστος Ύμνος έχει πολλά στοιχεία από την αρχαία ελληνική ποίηση.

Με το πέρασμα του χρόνου πολλά από τα στοιχεία της θρησκευτικής λατρευτικής ποίησης και άλλων έργων της αρχαιότητας διοχετεύτηκαν στη χριστιανική θρησκεία. Η υμνογραφία στο Βυζάντιο είναι ό,τι και η χορική ποίηση στην αρχαιότητα. Τους όρους ύμνος, ωδή, άσμα, αίνος, ψαλμός παρέλαβαν και καθιέρωσαν οι λειτουργικοί ποιητές του Χριστιανισμού από την αρχαία Γραμματεία.

4 Παιδαγωγική και μορφωτική αξία της θείας λατρείας

Η παιδαγωγική αξία της λατρευτικής Αγωγής είναι πολύ μεγάλη. Η όλη σχολική ζωή πρέπει να συντελεί στην καλλιέργεια γνήσιου και αληθινού λειτουργικού πνεύματος. Η λατρευτική αγωγή συμβάλλει στη **συναισθηματική καλλιέργεια των παιδιών**, στην καλλιέργεια **σωστών αξιών** μέσω των χριστιανικών αληθειών και της ορθόδοξης ελληνικής παράδοσης, που εμπεριέχονται στη θεία λειτουργία.

Επίσης συμβάλλει και στην **αισθητική ανάπτυξη** του μαθητή μέσω της βυζαντινής Τέχνης και Μουσικής. Με τη συμμετοχή των παιδιών στη λατρεία τα βοηθούμε να ενταχθούν ενεργά στην Εκκλησία. Τα βοηθούμε επίσης να ξεπεράσουν κάθε απόκλιση από την πίστη και την ανάπτυξη θρησκευτικού ατομικισμού.

Είναι σφάλμα η θρησκευτική αγωγή να αρκείται στη μετάδοση ξηρών γνώσεων στο θεωρητικό πεδίο. Πρέπει να εμπλουτίζεται με το θησαυρό της θείας λατρείας. Με αυτό τον τρόπο δίνουμε στα παιδιά τη γνησιότερη τροφή.

Ο πλούτος των λατρευτικών εμπειριών ικανοποιεί την έφεση των παιδιών **για κίνηση, δράση και χρήση των εποπτικών στοιχείων**. Μέσα στη θεία λειτουργία και τη θεία Ευχαριστία, που ενυπάρχει, τα παιδιά ανακαινίζονται. Είναι λάθος να περιορίζουμε τη θεία λειτουργία σε μια τυπική τελετή, μια ευλαβική συνήθεια ή ένα συγκινητικό έθιμο.

Η επίδραση, που ασκεί η λατρευτική αγωγή **στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των παιδιών και στην ηθική τους διάπλαση**, είναι πολύ μεγάλη. Είναι πραγματικό σχολείο πνευματικής αγωγής, με όλες τις διαστάσεις της, την αγιαστική, σωτηριολογική, ηθικοπνευματική, ψυχολογική, κοινωνική, πολιτιστική, εθνικοϊστορική κ.ά. Όταν εμείς οι εκπαιδευτικοί και οι ιερείς βοηθήσουμε τα παιδιά, αυτά θα γνωρίσουν τον Ιησού Χριστό, μέσα από όλα τα «δρώμενα» στη Θεία Λειτουργία και το ανυπέροβλο μεγαλείο της Υμνογραφίας, των αγιογραφικών αναγνώσμάτων κλπ. Αβίαστα και απλά θα έλθουν σε κοινωνία, όχι απλώς με τον μεγάλο δάσκαλο, αλλά με το Σωτήρα και Λυτρωτή, που είναι γεμάτος αγάπη και καλοσύνη, που θυσιάζεται για τον άνθρωπο.

Όλοι σχεδόν οι μεγάλοι παιδαγωγοί παραδέχονται ότι η **θεία λατρεία είναι δάσκαλος**, που προσφέρει πολλά στα παιδιά. Η παιδική ψυχή ηρεμεί, νιώθει πολύ πιο κοντά τον Θεό της Αγάπης, και γεμίζει η ίδια από αγάπη και σεβασμό προς το μεγάλο δάσκαλο Ιησού.

Η θεία λατρεία επηρεάζει πολύ **τον συναισθηματικό κόσμο του παιδιού**. Όταν το παιδί βλέπει ότι μέσα στο ναό όλοι συμπεριφέρονται το ίδιο, είναι όλοι ίσοι μεταξύ τους ανεξαρτήτως φυλής και χρώματος, κοινωνικής τάξεως και επαγγέλματος, αντιλαμβάνεται ότι οι σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και με το Θεό είναι σχέσεις αγάπης.

Η θεία λατρεία συντελεί στην ολοκλήρωση της **προσωπικότητας** του παιδιού, αφού προσανατολίζει το παιδί στις μεγάλες αξίες της πίστης και της ζωής. Η θεία λατρεία γίνε-

ται για όλους σχολείο αληθινής προσευχής με όλες τις αγαθές συνέπειες για τη ζωή του ανθρώπου και κυρίως τον ηθικό και πνευματικό εξοπλισμό και ανεφοδιασμό, για να προσδεύουμε και να νικούμε στην καθημερινή ζωή. Η λατρεία και η εκκλησιαστική ζωή συμβάλλει σημαντικά στην προσφορά δυνατοτήτων στο μαθητή για μια **υπεύθυνη ζωή**, παρέχοντάς του ευκαιρίες για τη διαμόρφωση μιας στάσης ζωής, η οποία ξεκινάει από τη βιωμένη μέσα στην εκκλησιαστική κοινότητα πίστη και ζωή.

Η θεία λατρεία μας διδάσκει την **ενάρετη ζωή**, γιατί μέσα στη θεία λειτουργία, σε πολλές περιπτώσεις μας παρέχονται προτροπές για να ακολουθούμε το δρόμο της αρετής. Η θεία λειτουργία οδηγεί τον πιστό στη μεταμόρφωση και στη θέωσή του.

Οι εορτές της Εκκλησίας μας, που αποτελούν μέρος της όλης λατρευτικής ζωής, έχουν μεγάλη παιδαγωγική και μορφωτική σημασία. Τόσο οι δεσποτικές και θεομητορικές, όσο και οι εορτές των αγίων μας, δυναμώνουν την πίστη, δίνουν **πρότυπα ζωής** και δυνατά κίνητρα για βίωση της χριστιανικής αλήθειας. Ο κάθε εορταζόμενος άγιος απο-

τελεί για μας πρότυπο για αγώνα με σκοπό την ηθική τελείωση και θέωση. Η ζωή, τα έργα τους, τα μαρτύριά τους, με τη θαυματουργική δύναμη του Χριστού είναι μαρτυρία εφαρμογής του Ευαγγελίου, και αποτελούν για όλους μας κλήση για μίμηση και εξαγιασμό. Οι εορτές της Εκκλησίας μας συνδέονται ακόμη με ζωντανά παραδείγματα προς μίμηση, όπως είναι η Θεοτόκος και οι άγιοι. Τα απολυτίκια και οι βίοι των αγίων αποτελούν καλές ευκαιρίες για εκμάθηση της λατρευτικής γλώσσας της Εκκλησίας μας.

Την αναντικατάστατη **παιδαγωγική αξία της θείας λατρείας** τονίζουν σε σχετικές ομιλίες τους οι μεγάλοι πατέρες, και ιδίως οι τρεις Ιεράρχες. Ο Παύλος γράφει προς Εφεσίους: «Πληροῦσθε ἐν πνεύματι λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες».

Από την πρώτη χριστιανική εποχή οι χριστιανοί συνδύαζαν την κλάση του άρτου με τη διδασχή. Στις λατρευτικές εκδηλώσεις της πρώτης Εκκλησίας τα παιδιά συμμετέχουν, συμπάλλουν και λαμβάνουν μέρος στη θεία κοινωνία μπροστά από το λαό.

Υπήρχε ενεργός συμμετοχή των παιδιών στη

λατρεία: “Παῖδες, ψάλατε ἐν ὕμνοις καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον”. (Κογκούλης 1992, σελ 36)

5 Προβλήματα λατρευτικής αγωγής
Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση της συμμετοχής των παιδιών στη λατρεία. Οι μεγάλοι στην ηλικία διαμαρτύρονται γιατί σε αρκετές εκκλησίες δε βρίσκονται παιδιά, ούτε για να κρατούν τα εξαπτέρυγα. Γι' αυτή την κατάσταση μπορεί να ευθύνονται αρκετοί παράγοντες:

1. Δεν εκκλησιάζονται οι γονεῖς, γι' αυτό δεν εκκλησιάζονται ούτε τα παιδιά.

2. Μεταξύ των χριστιανών (και μεταξύ των μαθητῶν) υπάρχει **ἀγνοία της γλώσσας** και πολλών διατάξεων των λατρευτικῶν εκδηλώσεων.

3. Μπορεί να παραδεχτούμε μια **αναποτελεσματικότητα του μαθήματος των Θεοσκευτικῶν**, γιατί δεν πέτυχε να συνδέσει το παιδί με τη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας. Κατ' επέκταση παραδεχόμαστε και μια αναποτελεσματικότητα της λατρευτικής αγωγής, που δεν κατάφερε να ξυπνήσει στο παιδί την έφεση να πλησιάσει πιο ενεργά τη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας.

6 Η λατρευτική αγωγή ως βασικός τομέας του σχολικού προγράμματος

Η λατρευτική αγωγή στοχεύει πρώτα στη λατρευτική μόρφωση του παιδιού, δηλαδή στην άσκηση και μύησή του στη λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, και δεύτερο στη χριστιανική τελειώσή του (σε σχέση πάντα με την ηλικία του).

Ο παιδαγωγικός στόχος της λατρευτικής αγωγής είναι η εξασφάλιση στο παιδί όλων των δυνατοτήτων, οι οποίες θα το βοηθήσουν στην ενσυνείδητη συμμετοχή του στη λατρευτική και μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας.

Το σύγχρονο σχολείο προσφέρει σε θεωρητικό κυρίως επίπεδο στο μάθημα των Θεοσκευτικῶν τις ορθόδοξες αλήθειες και τα βασικά μορφωτικά αγαθά. Η αποτελεσματικότητά όμως αυτής της προσφοράς αυξάνει με την παράλληλη σύνδεση των μαθητῶν με τις λατρευτικές συνάξεις, και γενικά τη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας μας.

Η Λατρευτική αγωγή μπορεί να διαμορφώνεται κατά δύο τρόπους:

1. Κυρίως λατρευτική αγωγή με την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη λατρεία.

2. Λατρευτική διδασκαλία, η οποία διδά-

σκεται στα διάφορα μαθήματα Θρησκευτικών με διάφορα επί μέρους θέματα της λατρευτικής ζωής της Εκκλησίας. Περιλαμβάνει θεωρητικά στοιχεία για τη λατρεία και άσκηση του μαθητή στη λατρευτική αγωγή με επίκαιρους ύμνους, ψαλμωδίες και λοιπά λατρευτικά στοιχεία.

7 **Λατρευτική Αγωγή και γλώσσα -Διδακτική προσέγγιση**

Από τις βασικότερες αιτίες αυτής της αναποτελεσματικότητας φαίνεται να είναι το ότι η θρησκευτική γνώση προσφέρεται όπως οι λοιπές γνώσεις **και όχι ως εμπειρία ζωής**. Προβάλλει η ανάγκη για εμπλουτισμό της ζωής των παιδιών με εμπειρίες από τη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας. Η συμμετοχή των παιδιών στη λατρεία δημιουργεί σ' αυτά πλήθος **βιωματικών εμπειριών** που επηρεάζουν τη θρησκευτική σκέψη και συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διδασκαλία.

Το λειτουργικό υλικό είναι προτιμότερο να μη διδάσκεται σαν ανεξάρτητος κλάδος, όπως γινόταν μέχρι τώρα με τη Λειτουργική, για να μη μετατρέπεται σε κάποιο νοσηριαρχικό και φορτικό μάθημα, αλλά να εμπλέκεται μαζί με την υπόλοιπη διδακτέα ύλη των θρησκευτικών θεμάτων. Η λειτουργική Αγωγή των μαθητών πρέπει να έχει βιωματικό χαρακτήρα, να αρχίζει από την οικογένεια και να ολοκληρώνεται στο σχολείο.

Τονίζεται ιδιαίτερα η αξία της βιωματικής και εποπτικής αξίας της θείας λατρείας για τον καθένα μας, ιδιαίτερα όμως για τους μαθητές, ώστε να συνειδητοποιήσουν το μεγαλείο της πίστης και την πολύπλευρη αξία και αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. **Χωρίς όμως την πρόσληψη της λειτουργικής γλώσσας της Εκκλησίας μας δεν μπορεί να γίνεται λόγος για ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη λατρευτική ζωή**. Μπορεί να επιτευχθεί μόνο μια παθητική και ψυχρή παρακολούθηση ενός ακατανόητου δρώμενου. Εμείς όμως, ως εκπαιδευτικοί, και ως ιερείς, και ως γονείς θέλουμε την ενεργό συμμετοχή των παιδιών μας στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας μας.

Η ενεργός συμμετοχή επιτυγχάνεται με πολλούς τρόπους, αλλά κυρίως με τη σωστή οργάνωση κάποιων μαθητικών εκκλησια-

σμών, όπου αν είναι δυνατό τα παιδιά τα ίδια ασκούν τον ρόλο των ψαλτών.

Σημαντική είναι η θέση, που κατέχει η πρόσληψη της λατρευτικής γλώσσας από τους μαθητές, μέσα από την κανονική διδασκαλία της υπόλοιπης ύλης των Θρησκευτικών. Αυτή η προσπάθεια δεν πρέπει να λαμβάνει το χαρακτήρα της στεγνής διδασκαλίας μιας δυσνόητης γλώσσας, αλλά ο εκπαιδευτικός, μέσα από βιωματικές εμπειρίες και ευκαιρίες, θα μεταδίδει λίγες λίγες τις λειτουργικές γνώσεις που πρέπει, χωρίς να πιέζει τους μαθητές. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, το διαδίκτυο, το βίντεο και η όλη σύγχρονη τεχνολογία αποτελούν πολύ αποτελεσματικά μέσα για την επιτυχία αυτού του στόχου. Κυρίως, όμως, η διοργάνωση των μαθητικών εκκλησιασμών, που πραγματοποιούνται κάποια εργάσιμα πρωινά, κυρίως τις ώρες των Θρησκευτικών, για να μην επιβαρύνεται το σχολικό πρόγραμμα, αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο, για να συμμετέχουν ενεργά τα παιδιά στη λατρεία.

Η διοργάνωση τέτοιων μαθητικών εκκλησιασμών επαφίεται στο δάσκαλο, στο θεολόγο ή στο διευθυντή του σχολείου. Γίνονται δε κατά τις εργάσιμες μέρες του σχολείου, με την ευκαιρία κάποιας γιορτής.

Η διοργάνωση παιδικών σύντομων λειτουργιών, οι οποίες να γίνονται με την αποκλειστική (σχεδόν) συμμετοχή των παιδιών, έχει πολύ ευεργετικά αποτελέσματα, γιατί συντελεί στον εθισμό των παιδιών για τακτικό εκκλησιασμό και ενισχύει τις προσπάθειες για εξοικείωση με τη λατρευτική ζωή και γλώσσα της Εκκλησίας μας.

Η διοργάνωση αυτή απαιτεί συγκεκριμένη προετοιμασία:

1. Προμηθεύουμε τα παιδιά με ειδικά βιβλιάρια με το αρχαίο κείμενο και με ερμηνεία για να κατανοούν καλύτερα.

2. Γίνεται σε κάποια μαθήματα των Θρησκευτικών μια σύντομη διδασκαλία των μερών της Θείας Λειτουργίας. Γίνεται αποσπασματικά μια ανάγνωση του αρχαίου κειμένου και της μετάφρασης. Αυτό δεν πρέπει να πάρει πολύ χρόνο, ούτε να πιέζουμε τα παιδιά να αποστηθίζουν αποσπάσματα της θείας λειτουργίας. Η εκμάθηση θα έλθει βιωματικά και αβίαστα με τη συχνή χρήση και συμμετοχή στη λειτουργία. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά σε κάποιους ύμνους ή εκφωνή-

σεις, που συναντούμε και στην καθημερινή ζωή: «δεῦτε προσκυνήσωμεν», «Δόξα πατρί», «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν» κλπ. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να έλθουν σε επαφή με τη λατρευτική γλώσσα και να μπορούν και λειτουργικά να έχουν κάποιες συντακτικές και γραμματικές γνώσεις της αρχαίας γλώσσας.

3. Σε συνεργασία με το μουσικό του σχολείου καλούμε τα παιδιά να μάθουν διάφορους εκκλησιαστικούς ύμνους, τους οποίους θα ψάλλουμε στην πρωινή προσευχή ή σε άλλες εκδηλώσεις και γιορτές του σχολείου. Είναι αδιανόητο να διοργανώνουμε χριστουγεννιάτικες γιορτές ή γιορτές των Τριών Ιεραρχών, χωρίς να διδάσκουμε στα παιδιά μας ένα ύμνο των Χριστουγέννων ή το απολυτίκιο των Τριών Ιεραρχών.

4. Η εκμάθηση και απαγγελία του Συμβόλου της πίστεως και του «Πάτερ ἡμῶν» θα βοηθήσει πάρα πολύ στους στόχους μας. Αυτή η εκμάθηση να γίνεται με φυσικό τρόπο, **αποσπασματικά** και μέσα από την καθημερινή χρήση.

8 Η γλώσσα του Ευαγγελίου

Η λέξη ευαγγέλιο παράγεται από τις λέξεις ευ+αγγέλλω, και σημαίνει την καλή αγγελία. Τονίζει, δηλαδή, πως το ιερό αυτό βιβλίο περιέχει τα κείμενα εκείνα που έφεραν στους ανθρώπους την καλή αγγελία όλων των εποχών. Με την ενσάρκωση του Ιησού Χριστού και με την έναρξη του σωτηριολογικού έργου του στη γη, ο καινούριος κόσμος του Θεού άρχισε να γίνεται πραγματικότητα μέσα στη ζωή και την ιστορία των ανθρώπων.

Τα ευαγγέλια δεν είναι βιογραφίες του Χριστού, ούτε συστηματική παρουσίαση της διδασκαλίας του. Είναι ερμηνεία των γεγονότων, που έγιναν για τη σωτηρία των ανθρώπων, είναι μαρτυρία πίστης στο πρόσωπο και το έργο του Χριστού. Περιγράφουν γεγονότα, που έχουν διαχρονική σημασία, γιατί προσφέρουν λύση στα υπαρξιακά προβλήματα των ανθρώπων, πίστη και ελπίδα στο μέλλον του ανθρώπου και του κόσμου. Αποτελούν έργο της συλλογικής ζωής της Εκκλησίας. Οι ευαγγελιστές κατέγραψαν, με τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος, μεγάλο μέρος των αληθει-

ών της χριστιανικής διδασκαλίας. Τα ευαγγέλια λοιπόν εκφράζουν πιστά την παράδοση της Εκκλησίας μας, χωρίς φυσικά να την εξαντλούν.

Η Εκκλησία δίνει μεγάλη σημασία στο ιερό ευαγγέλιο. Σε κάθε θεία λειτουργία ή τελετή διαβάζεται και ένα απόσπασμα από το ευαγγέλιο. Η Εκκλησία μας τοποθετεί το ευαγγέλιο στην Αγία Τράπεζα, για να μας δείξει την αξία του.

Την παιδαγωγική αξία του Ευαγγελίου και του εκκλησιαστικού λόγου για τον ηθικό αναγεννητικό του δυναμισμό εκφράζει ο μουσικοσυνθέτης Μ. Θεοδωράκης, όταν δηλώνει: «Μακάρι να περνάει το Ευαγγέλιο μέσα από τη μουσική, για να φτάνει στους νέους».

9 Η διδασκαλία ευαγγελικών περικοπών

ΣΚΟΠΟΣ

Με την προσέγγιση των ευαγγελικών περικοπών αποβλέπουμε στην κάλυψη των πιο κάτω γενικών στόχων:

Οι μαθητές:

1. να συνηθίσουν στην ανάγνωση και εμβάθυνση του ευαγγελίου
2. να έλθουν σε επαφή με τον αθάνατο ευαγγελικό λόγο, να τον γνωρίσουν και να τον αγαπήσουν
3. να καθοδηγούνται στη διαισθητική αντίληψη των διαχρονικών μηνυμάτων που εμπεριέχονται στην Καινή Διαθήκη
4. να εξοικειώνονται με τη λειτουργική γλώσσα της Εκκλησίας και να εμπλουτίζουν τις γλωσσικές εμπειρίες τους και τον συναισθηματικό τους κόσμο με τον πλούτο της ελληνορθόδοξης παράδοσής μας.

Η προσέγγιση των ευαγγελικών περικοπών μπορεί να γίνεται και με συστηματική διδασκαλία ορισμένων ευαγγελικών περικοπών στο μάθημα των Θρησκευτικών, αλλά και με αποσπασματική προσφορά κάποιων ευαγγελικών χωρίων, που ο εκπαιδευτικός μπορεί να κρίνει ως σπουδαιότερα. Αυτή η αποσπασματική ή ευκαιριακή προσέγγιση μπορεί να θεωρηθεί ως αποτελεσματικότερη και ως προς τη μετάδοση ηθικών διδαγμάτων, αλλά και ως προς την προσέγγιση της ευαγγελικής γλώσσας.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Έχοντας τα πιο πάνω υπόψη, μπορούμε να διαγράψουμε και τα πλαίσια, μέσα στα οποία είναι καλό να κινείται η διδακτική προσέγγιση των ευαγγελικών περικοπών στους μαθητές της Ε΄ και Στ΄ τάξης του Δημοτικού σχολείου και των τάξεων του Γυμνασίου και Λυκείου.

Οι ευαγγελικές περικοπές περιέχουν συνήθως τα εξής στοιχεία:

1. Αναφορά σε γεγονότα της επίγειας ζωής του Κυρίου
2. Αποσπάσματα της διδασκαλίας του Χριστού
3. Παράθεση μιας παραβολής του Κυρίου
4. Περιγραφή ενός θαύματος του Χριστού.

Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην ιστορία ή περιγραφή ή αναφορά, που περιέχει η ευαγγελική περικοπή, αλλά να επεκτείνεται και στα διαχρονικά διδάγματα του ευαγγελίου, και να καλεί τους μαθητές να βρουν τρόπους ή τομείς εφαρμογής τους στην καθημερινή σύγχρονη ζωή.

Η ευαγγελική περικοπή θα εμπλουτίζει το μάθημα, τόσο ως προς τη γλωσσολογική πλευρά, όσο και ως προς την προσφορά του διαχρονικού ευαγγελικού μηνύματος. Η ανάγνωση του ευαγγελικού λόγου από το πρωτότυπο κείμενο της Καινής Διαθήκης έχει πολλά να προσφέρει στο παιδί. Το εμπλουτίζει γλωσσολογικά, και οι ωφέλειες από μια τέτοια προσέγγιση είναι τεράστιες. Ο ευαγγελικός λόγος προσφέρει πολλές ευκαιρίες για επαφή και γνωριμία με την αρχαία ελληνική γλώσσα. Η απόδοση του κειμένου σε απλή νεοελληνική γλώσσα, κατανοητή στα παιδιά, είναι απαραίτητη. Φυσικά δεν πρέπει να μετατραπεί ο χρόνος της διδασκαλίας της ευαγγελικής περικοπής σε γλωσσική μετάφραση-ερμηνεία του αρχαίου κειμένου στη νεοελληνική γλώσσα.

Ως εκ τούτου, γίνεται εισήγηση, όπως σε κάποιες περιπτώσεις, κατά την επεξεργασία του μαθήματος των Θρησκευτικών, γίνεται αναφορά και σε κάποιο αντίστοιχο χωρίο της Καινής Διαθήκης, όπου αυτό προσφέρεται και ταιριάζει με το θέμα μας. Στο σχολείο μπορούμε να εξασφαλίσουμε αρκετά αντίτυπα Καινής Διαθήκης ή, αν αυτό είναι αδύνατο, να φωτοτυπούμε το κείμενο, που θέλουμε. Είναι καλό τα παιδιά να ασκηθούν στη δεξιότητα να βρίσκουν το κείμενο από την Καινή Διαθήκη.

Το μάθημα δεν πρέπει, επίσης, να ξεφεύγει από το βιωματικό παιδοκεντρικό χαρακτήρα του και να προσλαμβάνει νοσηριαρχικό, κηρυγματικό χαρακτήρα. Γι' αυτό η επαφή με την ευαγγελική περικοπή δε θα καλύπτει μεγάλη χρονική διάρκεια του σαραντάλεπτου μαθήματος. Δε θα ξεπερνά δηλαδή τα δεκαπέντε λεπτά και είτε θα χρησιμοποιείται ως αφετηρία του μαθήματος ή θα επιστεγάξει και θα εμπλουτίζει το κείμενο του σχολικού βιβλίου, στο τέλος του μαθήματος.

Η επικαιρότητα των ευαγγελικών περικοπών είναι ένας σοβαρός παράγοντας, που θα βοηθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν πιο ενεργά στη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας, αφού θα τα βοηθήσουμε να εξοικειωθούν με τη λειτουργική γλώσσα. Γι' αυτό ενδείκνυται ο δάσκαλος να έχει υπόψη του το σχετικό ημερολόγιο που αναφέρονται οι ευαγγελικές περικοπές των Κυριακών. Η επικαιρότητα όμως δεν πρέπει να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα, για να μη διδάσκουμε κάποιες ευαγγελικές περικοπές, διότι υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες, ως προς την ύλη που θα διδάξουμε, ως προς τις διαθεματικές προσεγγίσεις κλπ.

Εννοείται ότι διδασκαλία ευαγγελικών περικοπών είναι αδύνατο να γίνεται κάθε βδομάδα, διότι υπάρχουν δυσκολίες ως προς την ύλη. Όμως, όταν γίνεται έστω και μερικές φορές, ή έστω με αποσπασματικό και ευκαιριακό τρόπο, οι ωφέλειες θα είναι πάρα πολλές. ■

Βιβλιογραφία

1. Κογκούλης, Ι., *Η Διδακτική των Θρησκευτικών*, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991
2. Κογκούλης, Ι., *Ο εκκλησιασμός των μαθητών*, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992
3. Βαγιανός, Γ., *Η θρησκευτική αγωγή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη 1989
4. Μαρκαντώνης, Ν., *Διδακτική των θεολογικών μαθημάτων* Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1988
5. Ταπάκης, Α., *Η θρησκευτική αγωγή στη Δημοτική και Προδημοτική Εκπαίδευση*, Λευκωσία 2003
6. Κογκούλης, Ι., κ.ά. *Η θεία λειτουργία του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου*, Εκδόσεις Αυδιά, Θεσσαλονίκη 1991
7. *Ελληνοχριστιανική Αγωγή*, Τεύχη 370,371, 405, 494, 495, 500.
8. Σιώτης, Μ., *Παραδόσεις εισαγωγής εις την Καινήν Διαθήκην*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
9. *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, Τόμος 4, σελ. 573, 574).